

לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַה תְּהֵא עֲלֵיהֶן, כְּלוּמַר, לְדַעַת רַבֵּנָן הָרִי שְׁנִינוּ שְׂכַל
הַתְּעוּרֹת תֹּאכַל בְּאוֹפֵן שֶׁהַחֹלִין לֹא יוּכַל לְקַבֵּל טוּמְאָה, אֲבָל לְרַבִּי
אֱלִיעֶזֶר הַסּוֹבֵר שִׁישׁ לְהוֹצִיא מִהַתְּעוּרֹת סָאָה אַחַת וְתוֹלֵם שֶׁהִיא
הַסָּאָה שֶׁנִּפְלָה, יֵשׁ לְבַרר הָאֵם צָרִיךְ לְהַקְפִּיד עַל הַשָּׂאֵר שֶׁלֹּא יוּכַל
לְקַבֵּל טוּמְאָה מִן הַתְּרוּמָה הַטְּמֵאָה שֶׁבְּתוֹכָהּ אוֹ לֹא. מִשִּׁיבָה
הַבְּרִייתָא, גַּם לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַפִּירוֹת הַנּוֹתְרִים יֵאָבְלוּ נִקְוִין, אוֹ
קְלוֹת, אוֹ יִלוּשׁוּ בְּמֵי פִירוֹת, אוֹ תִתְחַלֵּק לְעִיפוֹת וּבְלִבָּד שְׂלֵא
יְהֵא בְּבִיצָה בְּמָקוֹם אֶחָד, וּכְמִבּוּאָר בְּדַעַת רַבֵּנָן.

וְאִמְרַת עוֹלָא, מַה הַפֶּעַם שֶׁצָּרִיךְ לְהַקְפִּיד שֶׁלֹּא יִקְבְּלוּ טוּמְאָה וְלֹא
נִוְהָגִים בַּתְּעוּרֹת כְּחֹלִין גְּמוּרִים, הָרִי לְרַבֵּנָן הַתְּרוּמָה הַטְּמֵאָה
נִתְבַטְּלָה לְגַמְרִי, וְלְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִלְּבַד הַבִּיטוּל גַּם אוֹמֵר שֶׁאוֹתָהּ סָאָה
כִּבְר יִצְאָה מִהַתְּעוּרֹת, גְּזִירָה שְׂמָא יְבִיא קַב חוֹלִין טְמֵאִים מְמָקוֹם
אַחֵר, וְיַעֲרֵב בְּקַב עוֹד מִמֵּין זֶה – מִתְּעוּרֹת זֶה, סָבַר אִיבְטְלִינְהוּ
בְּרוּבָא – וְסוֹבֵר שֶׁבְּכַךְ יוּכַל לְבַטֵּל אֶת הַקֵּב שֶׁל הַחֹלִין הַטְּמֵאִים בְּרוּב
הַחֹלִין הַטְּהוּרִים, וְבִאֲמַת אֵינוֹ כֵּן, שֶׁהָרִי בִּינָן דְּאִיבָא תַּאי מְשֻׁהוּ –
מֵאֲחַר שִׁישׁ בַּתְּעוּרֹת מַעַט מִן הַתְּרוּמָה הַטְּמֵאָה, נִמְצָא שֶׁכֹּאֲשֶׁר
מֵעֵרֵב אוֹתָהּ עִם קַב אַחֵר שֶׁל חוֹלִין טְמֵאִים, מְצָא מִן אֵת מֵינוּ
וְנִיעוּר – מִצְטָרֵף הַמַּעַט תְּרוּמָה טְמֵאָה לְקַב חוֹלִין הַטְּמֵאִים, וּמַעַתָּה
שׁוֹב אֵין כֵּאֵן מַיְעוּט שֶׁל טוּמְאָה רַק מִחֲצָה עַל מִחֲצָה, וְעַל יַדֵּי כֵּן
נִתְעוּרֵר אוֹתוֹ מִשְׁהוּ מִתּוֹרַת הַבִּיטוּל שֶׁהִיָּתָה עֲלֵיו חוֹזֵר לְטוּמְאָתוֹ.
וּמִכֵּאֵן מוֹכִיחַ רַב דִּימִי לֵאבִיבִי שְׁטוּמְאָה שֶׁנִּתְבַטְּלָה, יוּכַל לְהַתְּעוּרֵר
מִמִּצְבַּ הַבִּיטוּל וְלִחְזוֹר לְטוּמְאָתָהּ. וְלִכֵּן מִיָּם טְמֵאִים שֶׁנִּתְבַטְּלוּ בְּצִיר,
אֵין לְעֵרֵב בְּקִדְרָה, שֶׁכֵּן כֹּאֲשֶׁר יִצְטָרֵף אוֹתָם מִיָּם עִם הַמֵּיִם שֶׁל
הַתְּבַשִּׁיל, יִתְעוּרְרוּ מִתּוֹרַת בִּיטוּלֵם וְיִחְזְרוּ לְטוּמְאָתָם הַרְּאִשׁוֹנָה,
וּכְרַבִּי יִרְמִיָּהּ.

דוּחָה הַגְּמָרָא: אִמְרַת לִיה אֲבִי לְרַב דִּימִי, וְכִי אִם מִצְאָנוּ שְׁטוּמְאָה
עוֹזְרֵת שְׁטוּמְאָה שֶׁל הַלּוּבִיחַ מִכֵּךְ שֶׁגַּם תְּהֵרָה עוֹזְרֵת שְׁטוּמְאָה. כְּלוּמַר,
אֵין הוֹכַחָה מוֹדְבֵרִי עוֹלָא לְדִין צִיר, לְפִי שֶׁבְּדַבְרֵי עוֹלָא הַחֲשַׁשׁ הוּא
שִׁיבִיא חוֹלִין טְמֵאִים, וְעַל יָדֵם תִּתְעוּרֵר הַטְּמֵאָה שֶׁהַתְּבַטְּלָה בְּתוֹךְ
הַתְּעוּרֹת, אֲבָל בְּצִיר, הַמֵּיִם שֶׁל הַקִּדְרָה הֵם טְהוּרִים וּמִנֵּן שֶׁבְּכּוֹחֵם
לְעוֹרֵר אֶת הַמֵּיִם הַטְּמֵאִים שֶׁנִּתְבַטְּלוּ בְּצִיר, וְלִהַחְזִיר לְטוּמְאָתָם.
הַגְּמָרָא מְקַשָּׂא עַל רַב יִרְמִיָּהּ, מִמִּשְׁנַת הַדְּנָה בִּאֲפֵר פְּרָה רַחֲוִי
לְהוֹאָה, שֶׁנִּתְעַרַב בִּאֲפֵר פְּסוּל: אִיִּתְיָבִיה – הַקְּשָׁה אֲבִי לְרַבִּי יִרְמִיָּהּ,
שְׁנִינוּ בְּמִסְכַּת פְּרָה (פ"ט מ"ז), אִפְרָה שֶׁל פְּרָה אֲדוּמָה הַקְּשָׁר לְהוֹאָה,
שֶׁנִּתְעַרַב בְּאִפְרָה מְקַלָּה – אֲפֵר אַחֵר, הוֹלְכִין אַחֵר הָרוֹב לְטְמֵאָה, שֶׁאִם
הָרוֹב הוּא מֵאֲפֵר הַפְּרָה מִטְּמֵאָה הַתְּעוּרֹת אֶת הַנוּגַע בָּהּ כְּדִין נוּגַע
בְּמִי פְּרָה. אִי רוּבָא – וְאִם הָרוֹב) אִפְרָה מְקַלָּה הוּא, לֹא מְטַמָּא. וְאִי
אִמְרַת שְׁטוּמְאָה בְּמֵאֵן דְּאִיִּתְיָבִיה דְּמִי – וְאִם אֶתָּה סוֹבֵר שֶׁהַטְּמֵאָה
נִחְשֶׁבֶת קִיּוּמִת, וְלִכֵּן אִם מִצְאָה טוּמְאָה אַחֵרָה מִצְטָרֵפֶת אֵלֶיהָ, נְהִי
דְּבִמְנַע לֹא מְטַמָּא, לְטְמֵאָה בְּמִשְׁאָה – אֲמַנְם אֲפֵר מְעוּרֵב זֶה אֵינוֹ
מִטְּמָא בְּמַגַּע, מִפְּנֵי שֶׁכֵּל הַנוּגַע בּוֹ תוֹלִין שֶׁנִּגְעָה רַק בְּחֵלֶק הַטְּהוּר שֶׁבו,
מִכֵּל מְקוֹם יִטְמָא בְּמִשְׁאָה, שֶׁכֵּן הַנוּשָׂא אֶת הַאֲפֵר הַמְּעוּרֵב נִשָּׂא גַּם אֶת
הַחֵלֶק הַטְּמָא שֶׁבו, וְהֵם חֲסֵאת וְאֲפֵר חֲסֵאת מִטְּמֵאִים גַּם בְּמִשְׁאָה,
כְּמִבּוּאָר בְּמִסְכַּת יוֹמָא (ד').

מִתְּרַצַּת הַגְּמָרָא: הָא אִיִּתְמַר עֲלָה – הָרִי נֹאמַר בְּבֵית הַמּוֹדֵרשׁ עַל
מִשְׁנַת זֶה, אִמְרַת רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, מַה שֶׁשְׁנִינוּ שֶׁאִם הָרוֹב הוּא
אֲפֵר מְקַלָּה טְהוּר, בִּיאוֹר הַדְּבַר הוּא, שְׁמֵהוּר מְלִטְמָא בְּמַגַּע, אֲבָל
מְטַמָּא הוּא בְּמִשְׁאָה. וְלִכֵּן אֵין קוּשִׁיא מִכֵּאֵן עַל רַבִּי יִרְמִיָּהּ.
אֲבִי מוֹסִיף לְהַקְשׁוֹת עַל רַבִּי יִרְמִיָּהּ: וְהָאִמְרַת רַב חֲסָדָא, נְבִילָה
בְּבִילָה בְּשִׁחּוּטָה – חֲתִיכָה שֶׁל בֶּשֶׂר נְבִילָה, שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּשִׁתֵּי חֲתִיכֹת

שֶׁל בֶּשֶׂר בְּהֵמָה שְׁחוּטָה, וְאֵין נִיכַר אִיזוֹ הִיא הַנְּבִילָה וְאִיזוֹ הִיא
הַשְּׁחוּטָה, נִתְבַטְּלָה חֲתִיכַת הַנְּבִילָה שֶׁהִיא הַמִּיְעוּט בַּחֲתִיכֹת
הַשְּׁחוּטָה שֶׁהֵן הָרוֹב, וְשׁוֹב אֵינָה מִטְּמָאָה, לְפִי שֶׁהִיא תְּעוּרֹת מִן
בְּשִׂאֵינוּ מֵינוּ, שֶׁכֵּן אִי אִפְשָׁר (לְנְבִילָה שֶׁתִּיעֶשֶׂה שְׁחוּטָה) [לְחֲתִיכַת
הַבֶּשֶׂר הַשְּׁחוּטָה שֶׁתִּיעֶשֶׂה – שֶׁחֹל עֲלֶיהָ תּוֹרַת נְבִילָה] לְעַנְיָן
טוּמְאָה, וְלְפִיכֵךְ חֲשׁוּבָה הַשְּׁחוּטָה כְּמוֹ שֶׁאֵינָה מִמֵּין הַנְּבִילָה
וְהַנְּבִילָה בְּטִילָה בָּהּ, גַּם לְדַעַת רַבִּי יְהוּדָה הַסּוֹבֵר (מִנְחוֹת כג.) שְׁמִין
בְּמֵינוּ אֵינוֹ בְּטֵל. וְאִם אֲמַרְתָּ שֶׁהַטְּמֵאָה שֶׁנִּתְבַטְּלָה עֲדִין חֲשׁוּבָה
כְּאִילוֹ הִיא קִיּוּמִת, קְשָׁה נְהִי – אֲמַנְם) דְּבִמְנַע לֹא מְטַמָּא, מִכֵּל מְקוֹם
לְטְמֵאָה בְּמִשְׁאָה, וּמְדוּעַ סָתֵם רַב חֲסָדָא דְּבִרְוֵי שֶׁהַנְּבִילָה בְּטִילָה, וְלֹא
פִירֵט שֶׁבְטֵלָה רַק לְעַנְיָן מַגַּע.

מִתְּרַצַּת הַגְּמָרָא: אִמְרַת לִיה רַב דִּימִי לֵאבִיבִי, אֲתוּן בְּדָרְבַּן הַקְּדָא
מִתְּנִיתוּ לָהּ – אֲתֵם שׁוֹנִים אֶת הַהִלְכָה הַזֹּאת בְּשֵׁם רַב חֲסָדָא, וְאִם
רַב חֲסָדָא אֲמַר כֵּן בּוֹדָאֵי שֶׁנִּתְכּוּיָן לּוֹמַר שֶׁאֵינָה מִטְּמָאָה לֹא בְּמַגַּע
וְלֹא בְּמִשְׁאָה, לְפִי שֶׁרַב חֲסָדָא אֲמוּרָא הִיָּה, וְדַרְבּוֹ שֶׁל אֲמוּרָא לְפָרֵשׁ
דְּבִרְוֵי, וְאִם הִיָּתָה כּוֹנְתוֹ לְטוּמְאָת מַגַּע בְּלִבָּד, הִיָּה לוֹ לְפָרֵשׁ, אֲנִן
בְּדָרְבֵי חֲנִיָּא מִתְּנִינָן לָהּ – אֲבָל אֲנַחְנוּ שׁוֹנִים אֶת הַהִלְכָה הַזֹּאת
בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִיָּא, וְאֵין דֶּרֶךְ הַתְּנָא לְפָרֵשׁ כֵּל כֵּךְ, דְּתַנִּי רַבִּי חֲנִיָּא –
שְׁנַה רַבִּי חֲנִיָּא בְּבִרְיָתָא, נְבִילָה וְשְׁחוּטָה בְּטִילוֹת זֶה זֶה לְפִי שֶׁהִיא
תְּעוּרֹת מִן בְּשִׂאֵינוּ מֵינוּ, וְאִתְמַר עֲלָה – וְנֹאמַר עַל הַלְכָה זֹאת,
אִמְרַת רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, טְהוּר מְלִטְמָא בְּמַגַּע אֲבָל מְטַמָּא
בְּמִשְׁאָה. וְהַטְּעַם בּוֹה, לְפִי שֶׁהַטְּמֵאָה שֶׁנִּתְבַטְּלָה, עֲדִין חֲשׁוּבָה הִיא
כְּקִיּוּמִת, וּמַטְעַם זֶה גַּם בְּמֵיִם הַטְּמֵאִים שֶׁנִּתְבַטְּלוּ בְּצִיר, אִם נִיתּוּסְפוּ
עֲלֵיהֶם מֵיִם טְהוּרִים, מִצָּא מִן אֵת מֵינוּ וְנִתְעוּרְרָה הַטְּמֵאָה
שֶׁנִּתְבַטְּלָה.

מִקְשָׁה אֲבִי לְרַב דִּימִי עַל שִׁיטַת רַבִּי יִרְמִיָּהּ: וְהָא דְּתַנִּי, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
בֵּן יַעֲקֹב אֲמַר, בְּחֵמָה נִפְשָׁה שְׁעֲדִין לֹא יִלְדָה שֶׁשְּׂפָעָה חֲרָרַת דָּם
– שֶׁהַפִּילָה חֲתִיכַת דָּם, הוּא סִימָן שֶׁהִיא בָּהּ לֹד שְׁנִימוּחַ בָּהּ, תְּרִי זֶה
תְּקַבֵּר – קוֹבְרִים אֶת הַחֲרָרָה כְּאִילוֹ הִיָּה בָּהּ בְּכוֹר וְנִפְטָרָה מִן
הַבְּכוּרָה – הוֹלֵד הַבָּא שֶׁתֵּלַד אֵין בּוֹ דִּינֵי בְּכוֹר, וְתַנִּי – וְשִׁנְהוּ רַבִּי
חֲנִיָּא בְּבִרְיָתָא, אֵינָה מְטַמָּא לֹא בְּמַגַּע וְלֹא בְּמִשְׁאָה, וְהַתְּבַאֵר לְעִיל
(כג.) שֶׁהַטְּעַם בּוֹה הוּא מִפְּנֵי שֶׁנִּתְבַטְּלָה בְּרוּב דָּם וּגְנוּנִים הַיּוֹצֵאִים
עִמָּה. וְלְדַבְּרִיךְ שֶׁהַטְּמֵאָה שֶׁהַתְּבַטְּלָה נִחְשֶׁבֶת כְּאִילוֹ קִיּוּמִת, קְשָׁה,
אֲמַאי – מְדוּעַ הִדִּין כֵּן, (ד) נְהִי [ד] בְּמַגַּע לֹא מְטַמָּא, מִכֵּל מְקוֹם
תְּטַמָּא בְּמִשְׁאָה. אִישְׁתִּיךְ – שֶׁתֵּק רַב דִּימִי, וְלֹא הִיָּתָה בִּידוֹ תְּשׁוּבָה עַל
קוּשִׁית אֲבִי.

אֲבָל הַגְּמָרָא מִתְּרַצַּת: דְּלָמָּא (וְדָא) שְׂאֵנִי הַקָּא דְּהוּא לָהּ שְׁטוּמְאָה
סְרוּחָה – אוֹלֵי שׁוֹנֵה הַדְּבַר כֵּאֵן בַּחֲרָרָה, שֶׁהִיא טוּמְאָה סְרוּחָה,
כְּלוּמַר, שֶׁהוֹלֵד שֶׁהִיא בַּחֲרָרָה הַתְּעַפֵּשׂ וְאֵינוֹ רַחֲוִי עוֹד לְאִכִּילָהּ, וְלִכֵּן
אֵינוֹ מְטַמָּא.
מִקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל תִּירוּץ זֶה: הִנֵּיחָא לְפָר פְּדָא, דְּאִמְרַת שְׁטוּמְאָה
תְּמוּרָה עַד לִגְר – הַנְּבִילָה מִטְּמַמַּת טוּמְאָה חֲמוּרָה, שֶׁהִיא טוּמְאָת
מִשָּׂא, כֵּל זֵמֵן שֶׁהִיא רַחֲוִיָּה לְאִכִּילָהּ לְגַר תּוֹשֵׁב, כְּלוּמַר, לְאָדָם, אֲבָל
אִם סְרַחָה כֵּל כֵּךְ עַד שֶׁשׁוֹב אֵינָה רַחֲוִיָּה לְאִכִּילַת אָדָם, שׁוֹב אֵינָה
מִטְּמָאָה בְּמִשְׁאָה, וְשְׁטוּמְאָה קְלָה עַד לְבָלָב – אֲבָל עֲדִין מִטְּמָאָה
הַנְּבִילָה בְּטוּמְאָה קְלָה, שֶׁהִיא טוּמְאָת מַגַּע, עַד שֶׁתְּעַפֵּשׂ לְגַמְרִי וְלֹא
תְּהִיָּה רַחֲוִיָּה אֶף לְאִכִּילַת כֶּלֶב, וְלְפִיכֵךְ הַדְּבַר מוּבָן, שֶׁכֵּן הָא לֹא תוּיָא
לִגְר – חֲרָרָה זֶה אֵינָה רַחֲוִיָּה לְאִכִּילַת גֵּר לְפִי שֶׁסְרוּחָה הִיא, וְלְפִיכֵךְ
אֵינָה מִטְּמָאָה בְּמִשְׁאָה, וְגַם בְּמַגַּע אֵינָה מִטְּמָאָה לְפִי שֶׁהוֹלֵד נִתְבַטֵּל
בְּרוּב דָּם וּגְנוּנִים הַיּוֹצֵאִים עִמָּה, אֲלָא לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר,

המשך ביאור למס' בכורות ליום ראשון עמ' א

סוברים כדעת זעירי, שבהמה שטינפה אינה מקבלת זכר שלושים יום
אחר הטינוף, והקא – וכאן, 'גמריה' ו'סבריה', פילודת למקופיעין
קמילוגני – נחלקו האם לפעמים בהמה יולדת קודם שנשלם החודש
החמישי להריגונה,

שהרי אין הלידה של סוף השנה מוכיחה שהטינוף של החודש
השביעי לא היה טינוף גמור, ולכן הולד ספק בכור.
ביאור נוסף: ואיבעית אימא – ואם תרצה תוכל לומר, דכילי עלמא
– לדעת כולם, בין לפי גמריה ובין לפי סבריה, אית להו דיעורי –

לערב בו רק פחות ממחצה מים, מכל מקום על ידי שנפלו עליהם עוד משדו מים, עד שנהיו המים מחצה ומחצה עם הציר, חוזרת למקומה הטומאה שנתבטלה, לפי שאין ביטול ב'מחצה' על מחצה.
מתרצת הגמרא: **אִימָא, עַד מְחָצָה** – אכן כך אמר רב נחמן שיש ללמוד מן המשנה שעמי הארץ נחשדו לערב קרוב למחצה מים בציר, ולכן אם נפל שם עוד משדו מים נעשו מחצה על מחצה ואינם בטלים עוד.
מתרצת הגמרא תירוץ נוסף: **אִיבְעִית אִימָא**, בודאי רב נחמן דייק מן המשנה שנחשדו עמי הארץ לערב מחצה מים בציר, לפי שאם היו מערבים בו פחות מזה, אפילו אם נפל לתוכו עוד מים עד שנעשו המים מחצה על מחצה, אין הציר חוזר לטומאתו, שכן **טוּמְאָתָא עִם הָאֲרֵץ** היא גזירה מן **רַבְּרַבְּנָן**, וכמו כן **טוּמְאָתָא מְשַׁקֵּין** – הדין שמשקים מקבלים טומאה, הוא מן **רַבְּרַבְּנָן**, שמן התורה אין המשקים מקבלים טומאה, ו**רַבְּרַבְּנָא גִזְרֵי רַבְּנָן, כְּפִלְגָא וּפְלִגָא לֹא גִזְרֵי בְּהַ רַבְּנָן** – רק במקום שהמים הם הרוב, גזרו חכמים עליהם טומאה, אבל במקום שהם רק מחצה על מחצה לא גזרו עליהם טומאה.

משנה

המשנה שלפנינו מבארת דינה של כהמה שאין ידוע אם כיברה או לא, שאם היא מניקה, הוכחה היא שילדה כבר, והולד שיוולד לה לאחר מכן אינו בספק בכורה.
רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, הַלּוּקֶת – הַקּוֹנֵה בְּהֵמָה הַמְּנִיקָה אֵת חֻלְבָּה, לּוֹלֵד הַנּוֹמָצָא עִמָּה, מִן הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים, ואֵינוּ יוֹדֵעַ אִם בְּנָה הוּא אִי לֹא. אֵין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא בְּנָה שֶׁל אַחֲרֵת הֵיחָ, והֵיא עֲדִין לֹא יֵלְדָה כֻּלָּל, וּמְמִילָא, הוֹלֵד שְׁתֵּלֵד לֵאחֵר מִכֵּן יֵהִיָּה בִּסְפֵק בְּכוֹרָה, אֵלֹא אוֹמְרִים אֲנוּ שׁוֹדָאֵי בְּנָה הוּא, והוֹלֵד שְׁתֵּלֵד לֵאחֵר מִכֵּן, וְדֵאֵי אֵינוּ בְּכוֹר.
דין נוסף אומרת המשנה בענין בהמה המניקה ולד, שהוכחה היא שהוא ולד שלה: וכן אם נכנס בעל הבית לתוף עדרו, והיו לו בעדר שתי קבוצות של בהמות, שעומדות ללדת. האחת, בהמות שעדיין לא ילדו מעולם. והשניה, בהמות שכבר ילדו בעבר. ו**רָאָה אֵת הַמְּבִכִּירוֹת** – הבהמות שזו להם הפעם ראשונה שהם יולדות, וולדותיהם בכורות הם, שהם מניקות מחלבם לולדות שעמהם. ו**אֵת שְׂאֵינָן מְבִכִּירוֹת** – הבהמות שלידה זו אינה ראשונה להם, שגם הם מניקות מחלבם לולדות שעמהם. ואינו יודע מי מהולדות נולדו מהמבכירות, ומי מהם נולד משאינם מבכירות. הדין הוא, שאין חוששין שְׂמָא בְּנָה שֶׁל זֶה – שאינה מבכירה, **כָּא לֹא אֵצֶל זֶה** – שאינה מבכירה. או שְׂמָא בְּנָה שֶׁל זֶה – שאינה מבכירה, **כָּא לֹא אֵצֶל זֶה** – המבכירה. אלא תולים שכל ולד כרוך ויונק מאמו, והולדות שעם המבכירות ויונקות מהם, הרי הם ודאי בכורות, ואלו שעם שאינן מבכירות, ודאי אינם בכורות.

גמרא

הגמרא מביאה שמועה של רב, בענין פסק ההלכה בנידונים שבמשניות שבפרק זה, ומתוך כך תברר ההלכה בנידון משנתנו. אומרת הגמרא: **אִמֵּר רַבִּי נְחֶמְךָן מִשְׁמִיָּה דְרַבִּי, הַלְכְתָּא בְּבוּלִיָּה פְּרִיקִין** – כל הדינים המוזכרים במשניות שבפרק זה, הלכה הם. בין אם מוזכרים הם בשם תנא מסוים, ובין אם מובאים הם בסתם, ללא שם תנא. **כִּר – חוּץ מִפְּלוֹגְתָּא** – מדינים שיש בהם מחלוקת.
הגמרא מבררת לענין איזה דין מהדינים השנניים בפרק זה, הוצרך רב לומר כלל זה. אומרת הגמרא: **אִמֵּר רַבִּי שְׁשֵׁת, אִמֵּינָא** – סבור אני לומר, כי יינם וישיבם רב אמר להא שמעטא – שרב אמר שמועה זו, בשעה שנמנם ונשכב לישון. לפי שיש לתמוה על דבריו, אהייא – לענין איזה דין הוצרך לומר כלל זה שהלכה כמשנה שאין בה מחלוקת. **אִלֵּימָא אֲרִישָׁא** – שכל זה הדין האשון המוזכר בפרק זה (לעיל טז) שאמר רבי ישמעאל שיש גיל מסוים, שודאי הוא שעדיין לא ילדה הבהמה, והולד הראשון שנולד אחר גיל זה ודאי בכור הוא. ועל זה אמר רב שהלכה כמשנה זו. הרי (מפליגי) (מפליגי פליגי) רבי

אֶחָת זֶה – בין טומאת משא, ואֶחָת זֶה – ובין טומאת מגע, מטמאה הנבילה עד שתתעפש לגמרי ושוב לא תהיה ראויה אפילו לאכילת כֶּלֶב, קשה, הֵיא חוּיָא לְכֶלֶב – הרי עדיין ראויה החררה לכלב, ומדוע אמר רבי חייא שאינה מטמאה במשא. מסיקה הגמרא: קִשְׂיָא – אכן קשה הדבר.

הגמרא מבארת את טעמם של בר פדא ורבי יוחנן: **גוֹפָא** – נבאר את המחלוקת שהובאה בסמוך, **כִּר פְּדָא אִמֵּר טוּמְאָה חַמוּרָה עַד לְגַר וּטוּמְאָה קֵלָה עַד לְכֶלֶב, וְרַבִּי יוֹחֲנָן אִמֵּר אֶחָת זֶה ואֶחָת זֶה עַד לְכֶלֶב**. מבררת הגמרא: **מֵאֵי טַעְמֵיהּ דְּכִר פְּדָא** – מהו טעמו של בר פדא הסובר שנבילה שאינה ראויה לאכילת אדם, אינה מטמאה טומאה חמורה. ומשיבה: **דְּכִתִּיב (דברים יד כא) לֹא תֹאכְלוּ כֹל נְבִילָה לְגַר וְגו'** אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵיךָ תִתְּנֶנָּה וְאֶכְלָה, ודורשים, שנבילה הראויה לְגַר – גר תושב, כלומר, לאכילת אדם, קְרוּיָה נְבִילָה וּמְטַמְאָה טוּמְאָה חַמוּרָה, וְשְׂאֵינָה רְאוּיָה לְגַר – אבל אם אינה ראויה לאכילת גר, לפי שהתעפשה, אֵינָה קְרוּיָה נְבִילָה ואינה מטמאה טומאה חמורה.

מבררת הגמרא את טעמו של רבי יוחנן: **וְאִידֶךָ** – ורבי יוחנן, מדוע אינו דורש את הפסוק כמו בר פדא. משיבה הגמרא: שלפי רבי יוחנן נצרך פסוק זה **לְמַעוֹטֵי הַיָּבָא דְהַפְרִיחָה מְעִיקְרָא** – למעט נבילה שמעולם לא היתה ראויה לאכילת אדם, כגון שבחיה שברו אבריה והתליעו, שאינה מטמאה מפני שמעולם לא חלה עליה תורת טומאה, ולפיכך אין ללמוד מפסוק זה לאופן שמתחילתה היתה ראויה לאכילה ואחר כך התעפשה.

מבררת הגמרא: **וְאִידֶךָ** – בר פדא הסובר שמפסוק זה ממעטים נבילה שהיתה ראויה לאכילה ונתעפשה, היאך דורש כן, הרי פסוק זה נצרך למעט נבילה שמעולם לא היתה ראויה לאכילה. משיבה הגמרא: נבילה שהפריחה מְעִיקְרָא לֹא צְרִיכָא קְרָא לְמַעוֹטֵי – אין צריך פסוק כדי ללמד שאין בה טומאה, שהרי **עֲפָרָא כְּעִלְמָא הוּא** – הרי היא חשובה כמו עפר ולא שייכת בה תורת טומאה, ולפיכך סובר שבהכרח הפסוק נדרש לענין בהמה שהיתה ראויה לאכילה ואחר כך התעפשה ואינה ראויה לאכילת אדם, שפקעה ממנה טומאת נבילה. הגמרא מקשה סתירה בדברי רבי יוחנן: **תַּנֵּן בְּמִשְׁנֵינוּ (לעיל כא), רַבִּי אֵלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, בְּהֵמָה נִסָּה שֶׁשֶׁפַּעַת תְּרִדַת דָּם, הֵרִי זֶה תִקְבֵּר וְנִפְתָּר מִן הַכְּבוֹרָה, וְהֵנִי – וְשִׁנָּה רַבִּי חֵיִיא בְּבִרְיָתָא, שֶׁהַחֲרָה אֵינָה מְטַמְאָה לֹא כְּמוֹעַ וְלֹא כְּמִשָּׂא, וְאִמֵּר רַבִּי יוֹחֲנָן בְּבִיאור דְּבִרֵי רַבִּי חֵיִיא, מִשּׁוּם בִּיטוּל בְּרוּב נִגְעוּ בָּהּ** – מה שאמרו שאינה מטמאה הוא לפי שכשנימוח הולד מתבטל הוא ברוב הדם היוצא עמו מרחם האם. וקשה **מֵאֵי אִירִיא** – מדוע נקט רבי יוחנן דווקא **מִשּׁוּם בִּיטוּל בְּרוּב, תִּפְיֹק לִי דְלֹא אִיתְחַזִּי כְּלָל** – הרי גם בלא זה אפשר לפרש שאינה מטמאה משום שלא היתה ראויה מעולם לאכילת אדם, שבזה גם רבי יוחנן מודה.

מתרצת הגמרא: **הָא נָמִי אִיתְחַזִּי מְעִיקְרָא אֲנָב אִימֵיה** – גם ולד זה המעורב בחררה, היה ראוי מתחילתו לאכילה, שכן אם לא היתה הבהמה מפילה את החררה והיו שוחטים אותה, היתה החררה ראויה לאכילה יחד עם בשר האם.

הגמרא חוזרת לדון בדיון ציר הניקח מעם הארץ: **תַּנֵּן הָתָם** – במסכת מכשירין (פ"ז א), **רַבִּי אֵלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, צִיר טְהוֹר – מוּהַל הוּיָצָא מִן הַדְּגִים כְּשִׁמְלֹחִים אוֹתָם, הַמְעוֹרֵב בָּמֵים, שִׁנִּיקָה מִעַם הָאָרֶץ, וְטִיהַר אוֹתוֹ עַל יַדֵי הַשֶּׁקֶה בְּמֵי מִקְוֵה, שֶׁנִּשְׁפַּל לְתוֹכּוֹ אַחֲרֵי הַהֶשְׁקָה מִיָּם כֹּל שְׂהוּא, טָמֵא** – חזר הציר לטומאתו.

אִמֵּר רַבִּי נְחֶמְךָן אִמֵּר רַבָּה כִּר אֲבוּנֵה, זֹאת אוֹמֵרָת – מִמִּשְׁנָה זֹו לְמַדְנֵי, שֶׁנְּחָשְׁדוּ, כְּלוּמֵר, רִגְלִים עָמִי הָאֲרֵץ לְעֵרֵב מְחָצָה [מִיָּם] בְּצִירֵי שְׁלֵחָה, ולכן חזר הציר לטומאתו, שכן אף על פי שכבר נתבטלו המים בתוכו מקודם, מכל מקום כעת שנפל עוד משדו מים בציר, נהפכו המים להיות רוב, ועל ידי כן חוזרים הם לטומאתם.

מקשה הגמרא על דברי רב נחמן: **וְלָמָּה לִי – לְמָה נִקְטַר רַב נַחְמָן שְׁחֹשְׁדִים לְעֵרֵב מְחָצָה מִיָּם בְּצִיר, אִפִּילוּ בְּצִיר מְחָצָה נָמִי וְהֵנִי מְשֻׁהוּ, הָוָה לִיָּה פְלִגָא וּפְלִגָא לֹא כְּטִיל** – והרי גם אם היו חשודים

המשך ביאור למס' בכורות ליום רביעי עמ' ב

1 וְשָׁמְעָאֵל וְרַבִּי עֲקִיבָא בְּדִין זֶה, שְׁלֹדַעַת רַבִּי עֲקִיבָא, גַּם אִם לֹא יִלְדָה
2 הַבְּהֵמָה וְלֹד מִמֶּשׁ, אֲלֵא הַפִּילָה חֲתִיכָה, הוֹלֵד הַבֵּא אַחֲרָיו אֵינּוּ בְּכוֹר.
3 זֶה יִכּוֹל לִהְיוֹת גַּם בְּתוֹךְ גִּיל זֶה. וְאִם כֵּן לֹא עַל זֶה אָמַר רַב שֶׁכֵּן
4 הֵלְכָה, שֶׁהָרִי אָמַר חוּץ מִדִּין שִׁישׁ בּוֹ מַחְלוּקָתָא.
5 מִמְּשִׁיכָה הַגְּמָרָא: אֲלֵא נִפְרַשׁ אֶת דְּבָרֵי רַב אֲדָרְבָּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב
6 – עַל דִּינוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב שֶׁאָמַר בְּמִשְׁנֵה הַשְּׁנִיָּה (לְעִיל בֵּא),
7 שְׁבֵהמָה שֶׁהַפִּילָה חֲתִיכַת דָּם, הוֹלֵד הַבֵּא לֵאחֲרַי מִכֵּן אֵינּוּ בְּכוֹר,
8 וְהַחֲתִיכָה תִּיקְבֵר. וְעַל זֶה אָמַר רַב שֶׁהֵלְכָה כְּדַבְּרֵיו. דּוּחָה הַגְּמָרָא: אֵין
9 לִפְרֹשׁ כֵּן, מֵאַחַר שִׁישׁ כֻּלָּל שְׁמִשְׁנָתָא – שְׁדַבְּרֵיו שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן
10 יַעֲקֹב, הֵם קָב – דְּבָרִים מוֹעֵטִים, וְנִקְּי – שְׁכַל מַה שֶׁאָמַר הֵלְכָה
11 כְּמוֹתוֹ, וְלֹא הִיָּה רַב צָרִיךְ לְהַשְׁמִיעֵנוּ שֶׁהֵלְכָה כְּדַבְּרֵיו.
12 מִמְּשִׁיכָה הַגְּמָרָא: אֲלֵא נִפְרַשׁ שֶׁרַב אָמַר כֵּן אֲדָרְבָּי שְׁמַעוֹן בֶּן
13 גַּמְלִיאֵל שֶׁאָמַר בְּמִשְׁנַתֵּינוּ שְׁבֵהמָה הַמֵּינְקַת וְדָאֵי בְּנָה הוּא. דּוּחָה
14 הַגְּמָרָא: אֵין לֹמַר כֵּן, שֶׁהָרִי מְפַלֵּג פְּלִיג – נַחֲלֵק הוּא בְּדִין זֶה עַל
15 חֲכָמִים בְּבְרִייתָא לַהֲלֹן (כֵּד). וְאִם כֵּן לֹא עַל דִּין זֶה אָמַר רַב שֶׁכֵּן הִיא
16 הֵלְכָה, שֶׁהָרִי אָמַר חוּץ מִדִּין שֶׁנַּחֲלֵקוּ בּוֹ.
17 מִמְּשִׁיכָה הַגְּמָרָא: אֲלֵא נִפְרַשׁ, שֶׁרַב אָמַר כֵּן אֲדָרְבָּי יוֹסִי בֶּן
18 הַמְּשׁוֹלֵם, שֶׁאָמַר בְּמִשְׁנֵה לַהֲלֹן (כֵּד) שְׁמוֹתָא לְתִלוּשׁ מִשְׁעֵרוֹת הַבְּכוֹר,
19 בְּמִקּוֹם הַשְּׁחִיטָה. יֵשׁ לְדַחוֹת שְׁגָם לְדִין זֶה לֹא הוֹצֵרְךָ רַב לֹמַר אֶת
20 הַכֻּלָּל שֶׁהֵלְכָה כֵּן, דִּהָא אָמַר רַב תְּנָא וְיִמְנָא – שֶׁהָרִי כִּבֵּר אָמַר כֵּן

21 רַב, דְּאָמַר רַב (לַהֲלֹן שֵׁם) הֵלְכָתָא בְּרַבִּי יוֹסִי בֶּן הַמְּשׁוֹלֵם. וּמְדוּעַ
22 הוֹצֵרְךָ לְחוּזוֹר עַל זֶה שׁוֹב בְּכֻלָּל זֶה. אֲלֵא וְדָאֵי לֹא עַל דִּין זֶה הוֹצֵרְךָ
23 רַב לֹמַר כֵּן.
24 מִמְּשִׁיכָה הַגְּמָרָא: אֲלֵא נִפְרַשׁ שֶׁרַב אָמַר כֵּן אֲשַׁעֵר בְּעַל מוֹם – עַל
25 מַה שֶׁשָּׁנִינוּ לַהֲלֹן (כֵּה). בְּדִין שַׁעַר שֶׁל בְּכוֹר בְּעַל מוֹם שֶׁנִּשְׂרַ, וְאַחַר כֵּךְ
26 נִשְׁחַט הַבְּכוֹר אוֹ מוֹת, אִם מוֹתֵר לִיהֲנוֹת מִדֶּשֶׁעַר. דּוּחָה הַגְּמָרָא: אֵין
27 אִפְשָׁר לֹמַר כֵּן, לְפִי שְׁמִיפְלֵג פְּלִיגֵי בְּדִין זֶה עֲקִיבָא בֶּן מְהֵלְלָאֵל
28 וְרַבִּי בְּמִשְׁנֵה שֵׁם. שַׁעֲקִיבָא מִן מִהֵלְלָאֵל מִתִּיר אֶת הַשַּׁעַר בִּהֲנָאָה,
29 וְחֲכָמִים אוֹסְרִים. וְאִם כֵּן לֹא עַל דִּין זֶה אָמַר רַב שֶׁכֵּן הֵלְכָה, שֶׁהָרִי
30 אָמַר חוּץ מִדְּבַר שִׁישׁ בּוֹ מַחְלוּקָתָא.
31 מְסִיקָה הַגְּמָרָא: לְעוֹלָם – בְּאִמַּת מוֹכְרָחִים אֲנִי לִפְרֹשׁ שְׁדַבְּרֵי רַב
32 שֶׁאָמַר שֶׁכֵּךְ הֵהֲלְכָה, אֲדָרְבָּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל שֶׁבְּמִשְׁנַתֵּינוּ הוּא
33 שֶׁאָמַר כֵּן. וְלַעֲנִין מַה שֶׁהִקְשׁוּ עַל כֵּךְ מִהַבְּרִייתָא לַהֲלֹן שֶׁנַּחֲלֵקוּ
34 חֲכָמִים עַל דְּבָרֵיו, מֵיִשְׁבַּת הַגְּמָרָא, וְהָא קָא מְשַׁמַּע לָן – וְהַשְּׁמִיעַ
35 לָנוּ רַב בּוּזָה, דְּבְרִייתָא – שֶׁמַּחְלוּקָתָא שֶׁהוּבָאָה רַק בְּבְרִייתָא וְלֹא
36 בְּמִשְׁנֵה, לֹא פְּלוּגְתָא הִיא – אֵינְהָ חֲשׁוּבָה כְּמַחְלוּקָתָא, וְלִכְךָ אֵין זֶה
37 בְּכֻלָּל מַה שֶׁאָמַר רַב חוּץ מִדְּבַר שִׁישׁ בּוֹ מַחְלוּקָתָא, אֲלֵא הֵלְכָה כְּדַבְּרֵי
38 רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל.
39 מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא: וְכִינּוֹן דְּאָמַר רַב הֵלְכָתָא בְּבֹלִיָּה פִּירְקִין בְּרַ
40 מְפִלוּגְתָא,